

POTENCIJAL HOBIJA ZA POZITIVAN RAZVOJ I DOBROBIT MLADIH²

Apstrakt: U radu se razmatra potencijal koji bavljenje hobijimatokom slobodnog vremena ima za pozitivan razvoj i dobrobit mladih. Hobi se odnosi na dobrovoljne, intrinzički motivisane, autotelične, uglavnom individualne aktivnosti koje se odvijaju tokom slobodnog vremena. Ove aktivnosti razlikuju se po svom kapacitetu za mentalno aktiviranje, mogu biti više ili manje kreativne, privatne ili javne. Reč je o aktivnostima koje pojedinac bira u skladu sa svojim interesovanjima, sposobnostima, znanjima i resursima i kontinuirano im se posvećuje ulažući vreme i energiju. Hobi može da ispunjava različite funkcije, da služi odmoru i razonodi, da omogućavaistraživanje i razvijanje interesovanja, sposobnosti, talenata, sticanje znanja i veština, izgrađivanje identiteta, (samo)ekspresiju, razvoj ličnosti itd. Hobi može da bude uvod i priprema za formalno učenje i vežbanje, a može da bude izvesnoj meri, i na neki način, formalizovan, strukturiran i voden. Ipak i pored svih ovih razvojno podsticajnih odlika za decu i mlade (a i za odrasle), hobi je zapostavljena tema u istraživanjima, a kada se izučava uglavnom se izdvajaju pojedinačni hobiji i posmatraju izolovano i nepovezano sa drugim varijablama. Empirijske studije govore da se mali broj mladihu našoj sredini bavi hobijima i da im posvećuju veoma malo vremena. Ovom prilikom razmatraju se nalazi koji se odnose na povezanost hobija kojima se bave mladi u Srbiji sa: obrascima ponašanja mladih tokom slobodnog vremena, tipovima idola na koje se ugledaju, problemima koji ih brinu, rizičnim ponašanjima i posebno zadovoljstvom životom i njihovim doživljajem dobrobiti.

Gljučne reči: hobi, slobodno vreme, pozitivan razvoj mladih, dobrobit.

Mladi se tokom slobodnog vremena mogu uključivati u različitoj meri u različite tipove aktivnosti koje mogu imati različite funkcije. Funkcija nekih aktivnosti tokom slobodnog vremena je, pre svega, odmor i razonoda, dok neke aktivnosti (pored toga što mogu da budu zabavne i opuštajuće) mogu da budu i intelektualno izazovne i razvojno podsticajne. U tom smislu, Stebins (Stebbins, 1997) pravi distinkciju između pasivnog opuštajućeg odmora i relativno jednostavnih aktivnosti (kao što su, na primer, društvene igre) i aktivnog odmora koji uključuje hobi ili amaterske aktivnosti. Za razliku od relativno jednostavnih aktivnosti u pogledu mentalnog angažovanja, aktivnosti bavljenja hobijem zahtevaju određeni nivo znanja i veština koje se praktikovanjem razvijaju i usavršavaju.

U ovom radu razmatra se potencijal koji bavljenje hobijima tokom slobodnog vremena ima za pozitivan razvoj i dobrobit mladih. Reč je o aktivnostima koje nisu dovoljno razmatrane u literaturi, a zanemarene su i u empirijskim studijama.

Pozitivan pristup mladima i doživljaj dobrobiti

Savremeni pristupi razmatraju dobrobit dece i mladih iz više različitih teorijskih okvira, kao što su: ekološke teorije dečjeg razvoja, normativni koncept prava deteta, nova sociologija detinjstva (na primer: Ben-Arieh, Casas, Frønesand&Korbin, 2014). Širi referentni okvir u kome se razmatra dobrobit ili dobrostanje dece i mladih u ovom radu je psihologija pozitivnog razvoja i posebno pozitivan pristup adolescenciji

¹zkrnjaic@f.bg.ac.rs

²Rad je urađen u okviruprojekta „Identifikacija, merenje i razvoj kognitivnih i emocionalnih kompetencija važnih društvu orijentisanom na evropske integracije“ (br. 179018), čijurealizacijufinansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

(Seligman&Csikszentmihalyi, 2000). Ovaj pristup se usmerava na snage i pozitivne odlike adolescencije, na kompetencije, kreativnost, te poželjne i moguće razvojne putanje.

Pozitivan socijalni kontekst i kompetenti odrasli su od ključnog značaja za pozitivan razvoj mladih (Larson, 2000; Lerner, Phelps, Forman, &Bowers, 2009). Nije dovoljno usmeriti se na redukciju negativnih efekata i posledica već na izgradnju kvalitetnog života i pozitivnog razvoja. Neophodno je obezbediti uslove za pozitivan razvoj dece i mladih i raditi na izgradnji i unapređivanju kvaliteta života, kompetencija i kreativnosti.

Dobrobit ili dobrostanje (engl. *well-being*) je složen i višeslojan koncept koji uključuje: objektivne mere dobrobiti i životnih uslova mladih, njihov subjektivni doživljaj (viđenje, percepcije itd.), kao i procenu, percepcije i evaluaciju dobrobiti mladih od strane za njih značajnih odraslih osoba (roditelja, nastavnika i stručnjaka različitih profila) (Ben Ariehetal., 2014).

Subjektivni doživljaj dobrobiti se odnosi na to šta ljudi misle o svom životu i kako se osećaju u svojoj koži (Seligman&Csikszentmihalyi, 2000). Ovaj doživljaj je važan i sa stanovišta mentalnog i fizičkog zdravlja, zadovoljstva životom, podrške razvoju kompetencija, kreativnosti, mudrosti i izuzetnosti. Stoga je važno, naročito kada je reč o mladima, istraživati njihov doživljaj zadovoljstva životom, njihovu svakodnevicu i aktivnosti tokom slobodnog vremena.

Formativni efekti koje aktivnosti tokom slobodnog vremena imaju za mlade i njihov kognitivni, psihološki i socijalni razvoj prepoznati su i priznati u mnogim savremenim društvima. Ove aktivnosti se odvijaju uz korišćenje raznovrsnih kulturno-potpornih sredstava koja, polazeći od socio-kulturno istorijske teorije L. S. Vigotskog (engl. L.S. Vygotsky)(Plut, 2003; Vigotski, 2005; Vigotski, 1983), imaju značajnu formativnu ulogu za razvoj viših psihičkih funkcija i ličnosti, darovitosti i talenta (Ivić, 2005; Krnjaić, 2002).

O značaju interesovanja tokom slobodnog vremena svedoče podaci do kojih se došlo i na osnovu praćenja prve velike grupe darovite dece. Naime, ispitanici iz Termanove grupe u detinjstvu i mladosti iskazivali su interesovanja u mnogim poljima. Kao odrasli oni su nastavili da kultivišu širok opseg interesovanja i aktivnosti u slobodno vreme, koje nisu u direktnoj vezi sa njihovom profesionalnom delatnošću, kao što su hobiji, uključivanje u različite aktivnosti i poslove vezane za zajednicu u kojoj žive kroz članstvo u različitim organizovanim grupama i učestvovanje u značajnom stepenu u građanskim, obrazovnim, kulturnim i drugim programima vrednim za društvo i zajednicu (Oden, 1968). Novija istraživanja empirijski potvrđuju da su interesovanja povezana, između ostalog, sa učenjem i razvojem i ispoljavanjem talenata i kreativnosti (Maksić, 2018).

Mladi sami biraju hobi, kao i druge vanškolske aktivnosti, u njima uživaju rukovodeći se svoji interesovanjima, a ne školskim zahtevima, postignućima ili spoljnim gratifikacijama kao što su ocene i ispunjavanje različitih formalnih uslova i obaveza. Aktivnosti mladih tokom slobodnog vremena su područje bogatih i veoma raznovrsnih aktivnosti koje obuhvataju češće mladih u različitim kulturnim aktivnostima, hobije, zabavu, sportske aktivnosti i vanškolske obrazovne aktivnosti. Kvalitet provođenja slobodnog vremena svake od navedenih aktivnosti valja posebno i pažljivo razmatrati s obzirom na kontekst i uzrast.

Aktivnosti kojima se mladi bave tokom slobodnog vremena mogu da budu (veoma) intelektualno izazovne i zahtevne kao što su, na primer, aktivnosti kompjuterskog programiranja i dizajna, rešavanje softverskih problema, osmišljavanje naučnih eksperimenata i komponovanje. Osim toga, aktivnosti dece i mladih tokom slobodnog vremena mogu biti validni prediktori njihovih potonjih talentovanih postignuća u odrasloj dobi (Milgram & Hong, 1993).

Najčešće se izdvajaju tri krupne kategorije aktivnosti koje mladi upražnjavaju tokom slobodnog vremena (Pešić, Videnović i Plut 2014; Zick, 2010): radne aktivnosti van škole, koje obuhvataju učenje, kućne poslove i rad koji donosi prihode; aktivnosti slobodnog

vremena, koje mogu biti strukturirane (organizovane vannastavne aktivnosti i sportski treninzi) i nestrukturirane (dokolica).

Posebna kategorija aktivnosti koju valja, takođe, izdvojiti a kojoj bi pripadao hobi odnosi se na one koje imaju odlike aktivnog provođenja slobodnog vremena, koje su podsticajne i stvaralačke u izvesnoj meri, a koje mladi sami strukturiraju. Dakle, u odnosu na druge aktivnosti kojima se mladi bave tokom slobodnog vremena, hobi ima neke specifičnosti, pre svega, u pogledu strukturiranosti, jer to nije spolja vođena, organizovana i strukturirana aktivnost (kao što su školske i radne aktivnosti i organizovane vannastavne i sportske aktivnosti), a nije ni pasivno nestrukturirano provođenje vremena (dokolica), već aktivnost koju sami strukturiraju u vreme kada i kako to njima odgovara, a ne po dinamici i nekom utvrđenom rasporedu i vođeno kao što to važi, na primer, za sportske treninge.

Hobi se odnosi na dobrovoljne, intrinzički motivisane, autotelične, uglavnom individualne aktivnosti koje se odvijaju tokom slobodnog vremena. Ove aktivnosti razlikuju se po svom kapacitetu za mentalno aktiviranje, a mogu biti više ili manje kreativne, privatne ili javne. Reč je o aktivnostima koje pojedinac bira u skladu sa svojim interesovanjima, sposobnostima, znanjima i resursima i kontinuirano im se posvećuje ulažući vreme i energiju. Hobi može da ispunjava različite funkcije, može da služi odmoru i razonodi, da omogućava istraživanje i razvijanje interesovanja, sposobnosti, talenata, sticanje znanja i veština, izgrađivanje identiteta, samoekspresiju, razvoj ličnosti, da ima protektivnu mentalno higijensku ulogu itd.

Hobi može da bude uvod i priprema za formalno učenje i vežbanje, kada mlada osoba otkriva oblast svog interesovanja, a može da bude u izvesnoj meri i u nekom svom delu ili fazi (i na neki način) formalizovan, strukturiran i vođen. Kada govorimo o hobijima mislimo naindividualne samostalno strukturirane u nekoj meri stvaralačke aktivnosti, koje se uglavnom odnose na kreativna ispoljavanja, pre svega, u umetnosti (na primer: komponovanje, pisanje poezije i pravljenje nakita) ili nekim oblastima nauke i tehnike (kao što su modelovanje i programiranje).

Šta nam govore empirijski nalazi?

Pored svih pomenutih podsticajnih karakteristika hobija za razvoj dece i mladih, empirijski podaci govore da među mladima, i to ne samo u našoj sredini, dominira pasivni i receptivni ("konzumentski") tip aktivnosti tokom slobodnog vremena (Cvetičanin, 2007; De Bruyn & Cillessen, 2008; Krnjić, Stepanović i Pavlović Babić, 2011; Pešić i sar., 2014; Stanojević, 2012; Stepanović, Videnović i Plut, 2009).

Istraživanje svakodnevnog života mladih u okviru projekta Instituta za psihologiju obavljeno je na uzorku srednjoškolaca iz deset gradova u Srbiji u tri maha (2007, N= 2500; 2015, N=1404; 2018, N=1358). Istraživanje je obavljeno na osnovu upitnika konstruisanog za ovu namenu koji su učenici popunjavali za vreme redovnog školskog časa. Upitniku je, u sklopu segmenta koji se odnosi na slobodno vreme, ispitivano i koliko se i kojim se hobijima bave naši mladi. Hobiji su određeni preko kreativnih aktivnosti koje se odnose na bavljenje: pisanjem, slikanjem, muzikom, dizajniranjem, izradom umetničkih predmeta, tehnikom. U upitnik u najnovijem istraživanju dodati su i hobiji koji nisu bili izdvojeni u ranijim istraživanjima s obzirom na nove tehničke mogućnosti i sredstava koja koriste mladi. Preciznije, upitnikom su obuhvaćeni sledeći hobiji: pisanje bloga; kreativno pisanje (proze i poezije); crtanje/slikanje; grafički dizajn; komponovanje muzike i sviranje; pravljenje nakita, odeće i dekorativnih predmeta; programiranje; kolekcionarstvo (sakupljanje razglednica, maraka i sl.); umetničko bavljenje fotografijom. Učenici su procenjivali koliko se često bave ovim hobijima (nikad, povremeno, redovno).

U ovoj studiji postavljeno je nekoliko istraživačkih pitanja koja se odnose na hobije, a neka od njih su: Koliko se adolescenti bave pojedinim hobijima (kreativnim aktivnostima)

tokom slobodnog vremena? Kako su hobiji povezani sa tipičnim obrascima ponašanja mladih tokom slobodnog vremena? Kakva je povezanost hobija i preferencija ka određenom tipu idola? Kakva je povezanost hobija i subjektivnog doživljaja dobrobiti adolescenata?

Počecemo od toga *kako mladi u Srbiji najčešće provode slobodno vreme*. Pokazalo se da naši mladi najčešće provode slobodno vreme družeći se sa prijateljima i vršnjacima, uz TV, uz kompjuter/internet i uz mobilni telefon i slušajući muziku sami ili sa momkom/devojkom. Srednjoškolci se manje bave sportom, a još manje vremena provode čitajući knjige i na kreativan način baveći se hobijem (Krnjaić i sar., 2011; Pešić i sar., 2014).

Mali broj mladih redovno se bavi nekim hobijem, a kada to čine, po podacima iz istraživanja obavljenog 2007. i 2015. godine najčešće se bave: muzikom, sviranjem i komponovanjem (6.3%; 6.9%), kreativnim pisanjem (5.7%; 2.6%), crtanjem i slikanjem (5.6%; 8.8%), programiranjem (3.0%; 4.3%); grafičkim dizajnom (2.8%; 3.1%); pravljenjem nakita i odeće (1.8%; 1.3%) (Davidović, Vuletić i Krnjaić, 2016; Krnjaić i Stepanović Ilić, 2013). Prilično su zastupljeni, u odnosu na ostale, hobiji dodati u najnovijem istraživanju 2018. godine: bavljenje umetničkom fotografijom 5.8% i pisanjem bloga 4.9% (čime je potvrđena i zasnovanost njihovog izdvajanja odnosno dodavanja na listu hobija).

Hobi i tipični obrasci ponašanja mladih tokom slobodnog vremena. Faktorskom analizom izdvojeno je 5 tipičnih obrazaca ponašanja mladih u slobodno vreme: akademska orijentacija, orijentacija ka sportu, orijentacija ka zabavi, orijentacija ka izlascima, orijentacija ka muzici i kompjuterima (Stepanović, Videnović i Plut, 2009). Aktivnosti koje se odnose na bavljenje hobijem, zbog retke zastupljenosti u svakodnevnom životu mladih, nisu uključene u empirijski set za izdvajanje obrazaca, te su za svaki obrazac (identifikovan na istom uzorku) poređene dve grupe ispitanika u pogledu bavljenja kreativnim aktivnostima: gornjih 25 percentila i donjih 25 percentila (Krnjaić i Stepanović Ilić, 2012; 2013).

Rezultati pokazuju da se mali broj mladih redovno bavi nekim hobijem i da oni koji se bave nekim hobijem, bez obzira kojim, više inkliniraju ka akademskom obrascu ponašanja tokom slobodnog vremena. Akademski obrazac je pozitivno povezan sa svim tipovima kreativnih aktivnosti, a ostali obrasci samo sa nekim hobijima. Mladi koji se ne bave nekim hobijem (izuzev onih koji se bave pravljenjem nakita), više vremena provode u zabavi. Možemo zaključiti da se u pogledu bavljenja hobijima mladi razlikuju po obrascima ponašanja (aktivni, intelektualni vs. pasivni, potrošački). Od demografskih varijabli sa kreativnim aktivnostima najizrazitije koreliraju porodične varijable: socio-ekonomski status i kulturno-pedagoški nivo porodice. Rezultati potvrđuju značaj koji imaju kulturno potporna sredstava i znanje u podršci razvoju akademskog, intelektualnog obrasca ponašanja tokom slobodnog vremena i kreativnih aktivnosti.

Hobi i preferencije ka određenom tipu idola. Na osnovu odgovora ispitanika izdvojeno je 6 tipova idola kojima se mladi dive. Izdvojeni su tipovi iz različitih domena: šou-biznis (glumci, muzičari, TV lica, voditelji, modeli, rijaliti zvezde, blogeri, jutjuberi); sport, politika (političari i vladari); nauka i umetnost; preduzetništvo i fikcija (Stepanović Ilić, Blažanin & Mojović, 2017). Utvrđena je povezanost između (vrste) hobija i preferencija ka određenom tipu idola (Krnjaić i Stepanović Ilić, 2017). Naime, adolescenti koji se bave hobijima razlikuju se od onih koji se ne bave po tipu idola koji preferiraju, a postoje i razlike s obzirom na broj hobija kojima se mladi bave i koliko često. Najupečatljiviji nalaz je da mladi kojima su sportisti idoli nisu skloni da se bave hobijima. Za razliku od mladih koji se dive sportistima, mladi koji se dive poznatim licima iz sveta šou-biznisa ili naučnicima i umetnicima obično praktikuju nekoliko hobija.

Ovim rezultatima se valja dodatno baviti, s obzirom da se pokazalo da devojčice, koje se češće bave hobijima od dečaka, preferiraju ličnosti iz sveta šou-biznisa u odnosu na sportiste (Davidović, Vuletić i Krnjaić, 2016). Razlike ukazuju na značaj interesovanja

adolescenata, naročito vezano za sport i šou-biznis imaju značajne praktične implikacije kada je reč o vaspitanju mladih i ulozi medija (i porukakoje se upućuju putem medija).

Dobrobiti mladih bavljenje hobijem. Kada je reč o dobrobiti mladih primenjena je skala EPOCH (EPOCH Measure of Adolescent Well-being, Kern, Benson, Steinberg, & Steinberg, 2016). Ova skala (Likertovog tipa, 1–5) sastoji se od 5 različitih pozitivnih karakteristika koje zajedno čine više nivoa dobrobiti:

- *uključenost* (engl. Engagement): upućenost, zainteresovanost i uključenost u aktivnosti ili svet sam po sebi;
- *istrajnost* (engl. Perseverance): tendencija da se istraje i teži ka cilju, upornost;
- *optimizam* (engl. Optimism): osećaj nade i poverenja u budućnost;
- *povezanost* (engl. Connectedness): osećanje da je osoba voljena, podržava i uvažena od drugih i
- *sreća* (engl. Happiness): stabilno pozitivno raspoloženje i zadovoljstvo životom. Rezultati pokazuju da je kod svih hobija uključenost najdominantnije izražen aspekt dobrobiti (Vuletić i Krnjaić, 2019).

Rezultati potvrđuju da što se mladi više bave hobijima to su izraženiji pozitivni aspekti dobrobiti (Vuletić i Krnjaić, 2019). I kvalitativna analiza budžeta vremena, takođe, u istraživanju na uzorku srednjoškolaca u Srbiji, pokazala je da su vannastavne aktivnosti i hobiji značajno češće opisane kao aktivnosti koje mentalno angažuju i koje su podsticajne i važne za razvoj kompetencija i identiteta, u poređenju sa aktivnostima koje odgovaraju pasivnom provođenju slobodnog vremena (Pešić et al., 2014).

U pogledu dobrobiti mladih i bavljenja hobijem, rezultati, takođe, pokazuju da je kod svih hobija uključenost najdominantnije izražen aspekt dobrobiti (Vuletić i Krnjaić, 2019). Kod mladih koji se bave različitim hobijima izraženasi i različita iskustva dobrobiti. Ima indicija da se bavljenja pisanjem i crtanjem mogu smatrati pozitivnim razvojnim strategijama za prevladavanje socijalno ekonomskih ograničenja porodica iz kojih potiču adolescentii teškoća koje imaju u odnosima sa vršnjacima. S druge strane, bavljenja programiranjem i grafičkim dizajnom povezani su samo pozitivno sa izdvojenim aspektima dobrostanja i drugim pozitivnim aspektima, obuhvaćenim ovim istraživanjem, koji se odnose na relacije sa značajnim osobama.

Zaključak

Možemo da zaključimo da se hobi, među aktivnostima kojima se mladi bave u slobodnom vremenu, izdvaja kao poseban tip aktivnosti. Reč je o prevashodno individualnim aktivnostima mladih i njihovom samostalnom organizovanju i strukturiranju slobodnog vremena. Hobi može da ispunjava različite funkcije u životu mladih, da služi odmoru i razonodi, istraživanju i razvijanju interesovanja i talenata, usavršavanju nekih znanja i veština, kreativnih ispoljavanja, razvoju identiteta, a može daima i protektivnu mentalno higijensku ulogu. Ima osnova za dalje izučavanje pojedinih hobija i njihovih specifičnih potencijala za podršku razvoja mladih.

Nalazi predstavljenog istraživanja o mladima u Srbiji potvrđuju značaj podržavajućeg stimulatavnog okruženja, posebno kulturnih sredstava i značajnih odraslih osoba u pružanju podrške praktikovanju akademskih, intelektualnih obrazaca ponašanja u slobodno vreme i kreativnih aktivnosti mladih. Važno je da mladi, naročito adolescenti, budu u porodici izloženi različitim kulturno potpornim sredstvima. Stoga, mladima iz defavorizovanih grupa treba i mnogo više podrške za razvojno podsticajno provođenje slobodnog vremena kroz organizovane aktivnosti u školi i zajednici.

Empirijski nalazi imaju praktične implikacije, ukazuju da hobije treba negovati. Važno je da roditelji i odrasli izlažu decu i mlade širokom spektru iskustava i da se trude da razvijaju i održe njihova interesovanja.

Literatura:

- Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I. and Korbin, J. E. (2014). Multifaceted Concept of Child Well-Being. In A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frønes, and J. E. Korbin (Eds.), *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective* (pp. 1–28). Volume 1, New York: Springer.
- Cvetičanin, P. (2007). *Kulturne potrebe, navike i ukus građana Srbije i Makedonije*. Niš: Odbor za građansku inicijativu.
- Davidović, B., Vuletić, T., & Krnjaić, Z. (2016). Stvaralačke aktivnosti adolescenata. In L. Lazarević, S. Marković, D. Pavlović Babić, O. Tošković, & O. Marković Rosić (Eds.), *Abstracts of the 22nd Scientific Conference Empirical Studies in Psychology* (pp. 93–94). Belgrade: Institute of Psychology & Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, March 18–20, 2016.
- De Bruyn, E.H. & A.H.N. Cillessen (2008). Leisure activity preferences and perceived popularity in early adolescence. *Journal of Leisure Research*, 40, 442–457. Hunter, J.P., & Csikszentmihalyi, M. (2003). The positive psychology of interested adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 27–35.
- Hotele, A. (2014). Psychology of childwellbeing. In A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frønes, and J. E. Korbin (Eds.), *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective* (pp. 555–633). New York: Springer.
- Ivić, I. (2005). Predgovor – Psihologija stvaralaštva kod dece: nekad i sad. U L. S. Vigotski, *Dečja mašta i stvaralaštvo: psihološki ogled* (str. 7–16). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kern, M. L., Benson, L., Steinberg, E. A., & Steinberg, L. (2016). The EPOCH Measure of Adolescent Well-Being. *Psychological Assessment*, 28 (5), 586–597.
- Krnjaić, Z. (2002). *Intelektualna nadarenost mladih*. Beograd: Institut za psihologiju i Izdavačko preduzeće Žarko Albulj.
- Krnjaić, Z., Stepanović, I. i Pavlović Babić, D. (2011). Čitalačke navike srednjoškolaca u Srbiji. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 43/2, 266–282. DOI:10.2298/ZIP1102266K.
- Krnjaić, Z. & Stepanović Ilić, I. (2012). Creative Activities from Adolescents Perspective. *Abstracts of 13th International ECHA European Council for High Abilities Conference* („Giftedness across the Lifespan“) (pp. 149–150). Münster, Germany, 12–15. September 2012.
- Krnjaić, Z. i Stepanović Ilić, I. (2013). Slobodno vreme mladih: obrasci ponašanja i kreativne aktivnosti. *Zbornik radova sa XIX skupa Empirijska istraživanja u psihologiji* (232–237). Beograd: Institut za psihologiju i Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Krnjaić, Z. & Stepanović Ilić, I. (2017). Is there a relationship between adolescents' hobbies and idol preferences? In: O. Tošković, K. Damnjanović and Lj. Lazarević (Eds.) *Proceedings of the XXIII scientific conference Empirical studies in psychology* (pp. 176–180). Belgrade: Institute of psychology and Laboratory for experimental psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade.
- Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *American Psychologist*, 55(1), 170–183.
- Lerner, J. V., Phelps, E., Forman, Y., & Bowers, E. P. (2009). Positive youth development. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 3–14). New York: Wiley.
- Maksić, S. (2018). Podrška interesovanjima učenika u školi. U I. Đerić & S. Maksić (ur.), *Istraživanja u školi* (str. 135–155). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Milgram, R. M., & Hong, E. (1993). Creative thinking and creative performance in

adolescents as predictors of creative attainments in adults: A follow-upstudy after 18 years, *RoepereReview*, 15(3), 135–139, DOI: 10.1080/02783199309553487.

- Oden, M. H. (1968). The Fulfillment of Promise: 40-Year Follow of the Terman Gifted Group. *Genetic Psychology Monographs*, 77, 3–93.
- Pešić, J., Videnović, M. & Plut, D. (2014). Slobodno vreme iz perspektive mladih: kvalitativna analiza vremenskog dnevnika srednjoškolaca. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 49 (2), 314–330.
- Plut, D. (2003). *Udžbenik kao kulturno-potporni sistem*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva i Institut za psihologiju.
- Seligman, M. E.P. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 5–14.
- Stanojević, D. (2012). Slobodno vreme mladih. U S. Tomanović, Stanojević, D., Jarić, I., Mojić, D., Dragišić Labaš, S., Ljubičić, M. i Živadinović, I.: *Mladi –naša stvarnost: istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji* (str. 147–166). Beograd: Čigoja štampa i Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta.
- Stebbins, R. A. (1997). Casualeisure: a conceptual statement. *Leisure Studies*, 16(1), 17–25.
- Stepanović, I., Pavlović Babić, D. i Krnjaić, Z. (2009). Ispitivanje uzora i idola srednjoškolaca u Srbiji. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 41(2), 401–417.
- Stepanović, I., M. Videnović i D. Plut (2009). Obrasci ponašanja mladih tokom slobodnog vremena, *Sociologija*, 51(3), 247–261.
- Stepanović Ilić, I., Blažanin, B. & Mojović, K. (2017). Public figures as role models of Serbian adolescents: Who are idols and why? *Serbian political thought*, 15(1), 5–20.
- Vuletić, T. & Krnjaić, Z. (2019). Adolescents' Hobbies and Their Well-being. In K. Damjanović, O. Tošković & S. Marković (Eds.), *Proceedings of the XXV Scientific Conference Empirical Studies in Psychology* (pp. 88–90). Belgrade: Institute of Psychology & Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade. March 29–31, 2019.
- Vigotski, L. S. (1983). *Mišljenje i govor*. Beograd: Nolit.
- Vigotski, L. S. (2005). *Dečja mašta i stvaralaštvo: psihološki ogled*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Zick, C. (2010). The Shifting Balance of Adolescent Time Use. *Youth & Society*, 41(4), 569–596.

Zora Krnjaic, PhD

Institute of Psychology

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

HOBBY POTENTIAL FOR POSITIVE YOUTH DEVELOPMENT AND WELLBEING

Summary: The paper studies the potential that pursuing a hobby in leisure time has for positive youth development and wellbeing. A hobby refers to voluntary, intrinsically motivated, autotelic, mainly individual activities pursued in leisure time. These activities differ in their capacity for mental activation, can be more or less creative, private or public. They are activities that an individual chooses in accordance with their interest, abilities, knowledge and resources and pursues them continually, thereby investing time and energy. A hobby can fulfill different functions: relaxation and entertainment, research and interest, ability, talent or skill development, knowledge acquisition, identity building, self-expression, personality development and so on. A hobby can be an introduction and preparation for formal studies and practices, and can, itself, be formalized, structured and led to a certain degree. Nevertheless, hobby is a neglected research topic despite all the developmentally motivating characteristics for children and youth (and adults too); even when it is studied, specific hobbies are selected and observed in isolated manner disconnected from other variables. Empiric studies tell us that a small number of young people in Serbia have a hobby and that they devote very little time to them. This paper studies the findings related to the connection of hobbies pursued by young people in Serbia with: typical patterns of young people's behaviour in their leisure time, idol type preferences, problems that concern them, risk behaviours and in particular life satisfaction and their experience of well being.

Key words: hobby, leisure time, positive youth development, wellbeing.